

Voetbal alcoholvrij?!

Onderzoek naar de invloed van psychologische factoren en beschikbaarheid van alcohol op het drinkgedrag van jongeren in de sportvereniging

Bachelorthese voor de opleiding Psychologie
Faculteit Gedragswetenschappen
Universiteit Twente, Enschede
03. juli 2009

Auteur:
A.Grosse-Brockmann

Begleider:
1^{ste} beoordelaar: Dr. H. Boer
2^{de} beoordelaar: Dr. M.E. Pieterse

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd om de invloed van psychologische factoren en de beschikbaarheid van alcohol op het drinkgedrag van jongeren in sportverenigingen te onderzoeken.

Data is verzameld door middel van een vragenlijst die verdeeld is onder voetballers uit de A-en B-Jeugd (15-19 jaar oud) in sportclubs in de stad Lingen. In de vragenlijst wordt naar het algemene en voetbalgerelateerde drinkgedrag gevraagd. Verder worden de psychologische factoren en de omgevingsvariabelen met behulp van een vijfpuntschaal geanalyseerd.

Uit de resultaten blijkt dat de psychologische factoren niet zo zeer van invloed zijn op het drinkgedrag in de sportvereniging, de beschikbaarheid van alcohol des te meer. Daarenboven bestaat een verband tussen de beschikbaarheid van alcohol en het algemene drinkgedrag. Hoe groter de beschikbaarheid in de sportvereniging, hoe excessiever het drinkgedrag zowel binnen als buiten de sportvereniging. Vooral bij de geïdentificeerde “alcoholclubs” zijn daarom voorzieningen nodig om het alcoholgebruik te reduceren.

Inhoudsopgave

Samenvatting	- 2 -
Inhoudsopgave	- 3 -
1. Inleiding	- 4 -
1.1 Aanleiding	- 4 -
1.2 Determinanten van alcoholgebruik en onderzoeksmodel	- 6 -
1.3 Doel van het onderzoek	- 8 -
1.4 Onderzoeksvragen	- 8 -
2. Methode	- 10 -
2.1 Respondenten	- 10 -
2.2 Vragenlijst	- 10 -
2.3 Onderzoeksprocedure	- 13 -
2.4 Data-analyse	- 14 -
3. Resultaten	- 15 -
3.1 Demografische gegevens	- 15 -
3.2 Vergelijking A-en B-Jeugd	- 16 -
3.3 Correlatieanalyse	- 21 -
3.4 Regressieanalyse	- 29 -
3.5 Campagne “Kinder sterk maken”	- 30 -
4. Conclusie	- 31 -
5. Discussie	- 35 -
6. Literatuur	- 38 -
BIJLAGE	- 41 -
I. Vragenlijst	

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Jongeren en alcohol- een thema dat herhaaldelijk koppen in de media haalt. Momenteel zijn er twee slogans - “coma-drinken” en “flatrate-parties”- die de pers en het gezelschap bezig houden. Een opzienbarend voorval gebeurde in maart 2008 in Berlijn. Een zestienjarige jongen overleed na een flatrate-party nadat hij 50 tequila had gedronken en een bloedalcoholwaarde van 4.8 promille had. Bovendien blijkt uit onderzoek van de “Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung” (BZgA) dat ervaringen met alcohol onder jongeren wijdverspreid zijn (BZgA, 2008). In januari 2009 benadrukte de minister van binnenlandse zaken van Nedersaksen U. Schünemann in een regionale krant dat de trend van overmatig alcoholgebruik dient te worden gestopt (“Exzessiven Alkoholkonsum stoppen”, 2009). Volgens Soyka en Lieb (2004) zijn 1.6 miljoen mensen in de Bondsrepubliek Duitsland alcoholafhankelijk. Bijna 2.7 miljoen mensen misbruikt alcohol (Soyka & Lieb, 2004). In totaal is dit 6.4% van de bevolking boven de 18 jaar.

Alarmerend zijn ook de cijfers van jongeren tussen 12 en 25 jaren. In de “drugsaffiniteitsstudie” van jongeren in de Bondsrepubliek Duitsland van oktober 2008, doorgevoerd door de BZgA, wordt bijzondere aandacht besteed aan het gebruik van alcohol van jongeren onder 18 jaren. Driekwart van de jongeren tussen 12 tot 17 blijkt weleens alcohol gedronken te hebben. 17.4% (2004: 21.2%) van de jongeren drinken regelmatig alcohol, dat wil zeggen ten minste een keer per week (BzgA, 2008). Opvallend is dat aanzienlijk meer mannelijke (21,8%) dan vrouwelijke adolescenten (12,8%) regelmatig alcohol drinken (BzgA, 2008). Hoewel het aandeel ten opzichte van 2004 is gedaald, is het nog steeds zorgwekkend (BzgA, 2008). Uit het onderzoek van de drugsaffiniteitsstudie met betrekking tot het ‘binge-drinken’ blijkt dat 20,4% in de afgelopen 30 dagen minstens vijf

alcoholische drankjes per gelegenheid heeft geconsumeerd (BZgA, 2008). Ook het binge-drinken vindt vaker plaats bij jongens (23%) dan bij meisjes (17.7%) (BZgA, 2008).

Met betrekking tot de deelstaat Nedersaksen zijn er eveneens alarmerende cijfers. Van oktober tot december 2008 werden meer dan 3100 kinderen opgepakt, die in hoge mate dronken waren. Hoewel er sprake is van een daling van 2000 kinderen ten opzichte van 2007, is het aantal nog steeds onrustbarend (Alkoholmissbrauch, 2009). Volgens de minister van binnenlandse zaken van Nedersaksen is het aantal jongeren onder de 15 jaar, die op grond van een alcoholvergiftiging in het ziekenhuis werden behandeld, tussen 2000 en 2007 van 230 tot 378 per jaar gestegen (Alkoholmissbrauch, 2009). Onder jonge mensen tussen de 15 en 20 jaar is het aantal van 845 tot 2085 toegenomen (Alkoholmissbrauch, 2009).

Deze cijfers geven aanleiding tot bezorgdheid en preventieve maatregelen zijn nodig om deze trend van excessief alcoholgebruik te stoppen. Op basis hiervan heeft de BzgA in samenwerking met de Duitse voetbalbond (DFB) en andere verbanden de campagne “Kinder stark machen” ontworpen. Doel van deze campagne is dat trainers en andere mensen in voorbeeldfuncties het zelfvertrouwen van de jongeren bevorderen om hun een basis te bieden om in moeilijke situaties “Nee” te zeggen tegen alcohol (Kinder stark machen, z.d.). In de sportverenigingen wordt dus geprobeerd jongeren tegen alcohol te beschermen. Maar hoe ziet het er echt in sportverenigingen uit? Er zijn aanwijzingen dat jongeren juist bij het sporten regelmatig in contact komen met alcohol (Fritz, 2006). Uit het onderzoek van Fritz blijkt dat het lid zijn van een sportvereniging niet altijd gezondheidsbevorderend is: 47% van de ondervraagde voetballers (15-17 jaren) zijn in hun sportclub al in contact gekomen met alcohol (vgl. p. 106, 2006). Volgens een onderzoek van Brettschneider en Kleine (2002) drinken jongeren die lid van een sportvereniging zijn evenveel alcohol als jongeren die geen lid zijn. Alcoholgebruik in de sportvereniging blijkt dus helemaal niet ongebruikelijk. Maar welke factoren zijn van invloed op het drinkgedrag in de sportclubs?

1.2 Determinanten van alcoholgebruik en onderzoeksmodel

Er bestaan zowel individuele als ook sociale determinanten die het drinkgedrag kunnen beïnvloeden. Uit literatuuronderzoek blijkt dat attitude, subjectieve norm en zelfeffectiviteit belangrijke voorspeller van het drinkgedrag zijn. Deze distalen determinanten vormen samen met de proximale determinant intentie de “Theory of planned behavior” (Ajzen, 1985). Daarbij representeert de intentie iemands motivatie een bewuste beslissing in een gedrag om te zetten (Conner & Norman, 2005, p.10). De intentie wordt weer bepaald door de gedragsdeterminanten. Het begrip attitude is de algehele evaluatie van het uit te voeren gedrag (Conner & Normen, 2005, p.10). In dit geval kan de houding ten aanzien van alcohol drinken in de sportvereniging positief of negatief zijn. Stacy, Bentler & Flay (1994) vonden in hun studie dat attitude, in het bijzonder bij het gebruik van alcohol, een belangrijke voorspeller van gedrag is. Over het algemeen zijn attitudes aangeleerd door ervaringen maar attitudes zijn ook beïnvloedbaar door de omgeving (Fishbein & Azjen, 1975).

Verder vonden Pavis, Cunningham-Burley en Amos (1997) in hun onderzoek dat jongeren ook drinken om gewoon onderdeel van een sociale groep te zijn. Jongeren leggen dan niet zo veel nadruk op de effecten van alcohol, maar veeleer op de invloed van de “peer”-groep op hun gedrag. In sommige gevallen voert dit ook tot “groepsdwang”. Het drinkgedrag wordt dus ook sterk beïnvloedt door de sociale omgeving. Tot dit resultaat kwamen ook Hellandsjø, Watten, Foxcroft, Ingebrigtsen & Relling (2002) in hun onderzoek in Noorwegen. Vooral de familie en vrienden hebben invloed op het drinkgedrag van jongeren. Invloed kan dan op twee manieren werken. Aan de ene kant is er de subjectieve norm. Deze houdt zich bezig met de invloed van mensen in een sociale omgeving op zijn/ haar gedrag. Mensen oriënteren zich bij hun meningsvorming aan de gedachten van anderen en aan dat wat algemeen acceptabel is. Volgens Hellandsjø e.a. (2002) vindt de invloed van vrienden ook vooral plaats door

modelling. Daarbij motiveren descriptieve normen gedrag door aan mensen aan te geven wat aangepast gedrag is.

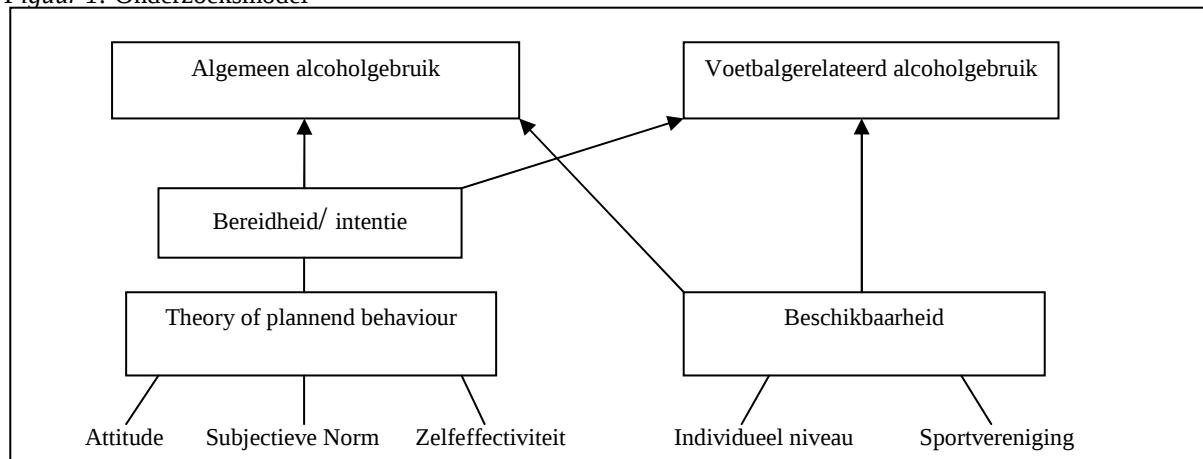
Verder wordt het drinkgedrag voorspeld door zelfeffectiviteit en uitkomstverwachtingen (Aas, Klepp, Laber en Aarø, 1995). Daarbij verwijst zelfeffectiviteit naar de individuele perceptie of gedrag gemakkelijk of moeilijk uit te voeren en te veranderen is (Conner & Norman, 2005).

Maar niet alleen psychologische factoren kunnen van invloed op het drinkgedrag van jongeren zijn. Uit onderzoek van Jones-Webb et al. (1997) blijkt dat ook de waargenomen beschikbaarheid van alcohol een rol speelt bij de alcoholconsumptie van jongeren, vooral bij jongens. Als alcoholgebruik in de sportvereniging vanzelfsprekend is, zullen de voetballers ook sneller in contact komen met alcohol.

Het onderzoeksmodel

Ter illustratie van de samenhang van deze determinanten is een model opgesteld (figuur 1).

Figuur 1: Onderzoeksmodel



Het wordt verwacht dat de determinant die direct invloed heeft op het gedrag de intentie om alcohol, zowel algemeen als ook in de setting sportvereniging, te drinken is. De intentie zelf wordt bepaald door de drie gedragsdeterminanten attitude, subjectieve norm en zelfeffectiviteit. Verder wordt verwacht dat het algemene alcoholgebruik en de

alcoholconsumptie in de sportvereniging bepaald wordt door de beschikbaarheid van alcohol. Daarbij wordt gedifferentieerd tussen individueel niveau en de beschikbaarheid van alcohol per sportvereniging.

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is te analyseren welke invloed psychologische factoren en beschikbaarheid van alcohol op het drinkgedrag van jongeren in de sportvereniging hebben. Kan de sportvereniging door het overdragen van sociale normen en regels een beschermende bijdrage leveren tegen de alcoholconsumptie van jongeren of komen jongeren juist in de sportvereniging in contact met alcohol? Algemeen wordt verondersteld dat de sportvereniging een positief effect heeft op de ontwikkeling van kinderen en jongeren, maar kan de sportvereniging op grond van de sociale processen die zich afspelen ook een risico-omgeving zijn?

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Welke rol spelen psychologische factoren en de beschikbaarheid van alcohol in sportverenigingen in de stad Lingen bij de alcoholconsumptie van jongeren in de leeftijd van 15 t/m 19?

1.4 Onderzoeksvragen

Om een specifiekere antwoord op de hoofdvraag te krijgen worden deelvragen geformuleerd. Deze deelvragen zijn deels gebaseerd op de determinanten uit het opgestelde model. De volgende deelvragen worden geformuleerd:

1. Welke invloed heeft de attitude op het drinkgedrag in de sportvereniging?
2. Welke invloed heeft de subjectieve norm op het drinkgedrag in de sportvereniging?
3. Welke invloed heeft de zelfeffectiviteit op het drinkgedrag in de sportvereniging?

4. Welke invloed heeft de intentie om alcohol in de sportvereniging te drinken?
5. Welke invloed heeft de beschikbaarheid van alcohol in de sportvereniging op het drinkgedrag?
6. Hoe bekend en verbreid is de campagne “Kinder sterk maken”?

2. Methoden

2.1 Respondenten

Aan het onderzoek is deelgenomen door 100 mannelijke voetballers uit A- en B-jeugd ploegen uit de regio Lingen. In totaal hebben 11 ploegen meegedaan, waarvan vijf A-Jeugd-ploegen (17-19 jaren) en zes B-Jeugd-ploegen (14-16 jaren). Deze ploegen zijn de doorsnede van ploegen hier in de regio. Tabel 1 geeft een overzicht van de deelnemende ploegen.

Tabel 1: Overzicht ploegen

Vereniging	n
Andervenne B	9
Baccum B	13
Biene B	10
Langen/ Gersten B	8
Laxten B	14
Lünne B	5
Baccum A	2
Brögbern A	10
Darme A	13
Laxten A	11
Lünne A	5
Totaal (N)	100

2.2 Vragenlijst

Ter analyse van de hoofd- en deelvragen wordt een kwantitatief onderzoek doorgevoerd. Met een kwantitatief onderzoek is het mogelijk door middel van gestandaardiseerde gegevensverzameling representatieve uitspraken over een bepaalde doelgroep te kunnen maken. De vragenlijst werd op basis van verschillende gevalideerde vragenlijsten geconstrueerd. De vragenlijst bevat zowel nominale als ook ordinale antwoordmogelijkheden.

Aan het begin van de vragenlijst wordt naar demografische variabelen gevraagd zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Verder worden items geformuleerd om de algemene voetbalactiviteiten te onderzoeken zoals hoelang ze al voetballen, hoe vaak in de week en hoeveel uur ze per week aan voetbal besteden.

Om een indruk van het algemene drinkgedrag te krijgen worden vragen geformuleerd zoals hoe oud ze waren toen ze voor de eerste keer alcohol hebben gedronken, hoe vaak ze in de laatste vier weken alcohol hebben gedronken, hoe vaak ze in de laatste vier weken meer dan vijf glazen hebben gedronken (binge-drinken), hoeveel glazen ze gemiddeld per gelegenheid drinken, hoe vaak ze in de laatste zes maanden aangeschoten waren en hoe vaak ze in de laatste vier weken en überhaupt in hun leven dronken zijn geweest.

Het drinkgedrag in de sportvereniging wordt met behulp van twee items onderzocht, namelijk of ze al eens alcohol in de sportvereniging hebben gedronken en of ze hun eerste alcoholische drank in de sportvereniging hebben gedronken.

Naast de algemene vragen over het voetbal- en drinkgedrag worden items geformuleerd om antwoorden op het opgestelde model te vinden. Deze items houden vragen over de gedragsdeterminanten in. Ter beantwoording van de vragen wordt een vijfpuntschaal gebruikt met antwoordmogelijkheden van (1) helemaal mee oneens tot (5) helemaal mee eens.

Attitude van de voetballers met betrekking tot het drinken van alcohol in de sportvereniging wordt gemeten met behulp van vier items: “Ik vind het goed na de training alcohol (bv. bier) te drinken”, “Ik vind het goed na een wedstrijd alcohol (bv. bier) te drinken”, “Ik vindt het leuk om na de training of wedstrijd alcohol te drinken”, en “Vooral na een winnende wedstrijd is het leuk om alcohol te drinken”. De Cronbach’s alpha van deze schaal is 0.82.

Subjectieve norm wordt gevormd door drie items die de sociale norm meten en drie items die “motivation to comply” meten. De items voor sociale norm vragen of de trainer het drinken van alcohol verbiedt (item 1) en of ouders (item 2) en vrienden (item 3) vinden dat ze geen alcohol na de training of na een wedstrijd zouden moeten drinken. “Motiavtion to comply” onderzoekt of de respondenten de mening van hun trainer (item 1), ouders (items 2) en vrienden (item 3) belangrijk vinden. Daarbij is de schaal van de sociale norm gecodeerd met -2 t/m +2, terwijl de schaal van “motivation to comply” met 1 t/m 5 gecodeerd is. Om de subjectieve norm te bereken worden de scores per item van de sociale norm vermenigvuldigd met de scores van de “motivation to comply”. De scores die per item (trainer, ouders, vrienden) kunnen worden behaald lopen van -10 t/m +10. Een score van -10 betekent dat de trainer het drinken van alcohol helemaal niet verbied en dat de respondenten de mening van de trainer belangrijk vinden. Een score van +10 betekent dus dat de trainer het drinken van alcohol verbiedt en dat de respondenten de mening van de trainer belangrijk achten. Hetzelfde geldt voor de ouders en vrienden. De Cronbach’s alpha van deze schaal is 0.68.

Zelfeffectiviteit ten opzichte van geen alcoholgebruik wordt onderzocht met behulp van drie items: “Zelf geen alcohol (bv. bier) na de training of na een wedstrijd te drinken hoewel mijn vrienden drinken, is voor mij heel moeilijk”, “Een drankje met alcohol (bv. bier) te weigeren als ik dat aangeboden kreeg is voor mij heel moeilijk” en “Nooit (meer) alcohol na de training of na een wedstrijd te drinken, is voor mij heel moeilijk”. Een hoge score betekent een hoge zelfeffectiviteit ten opzichte van geen alcoholgebruik. De Cronbach’s alpha van deze schaal is 0.71.

Intentie om alcohol te drinken wordt gemeten aan de hand van twee items. Ter beantwoording wordt hier een vijfpuntschaal gebruikt met (1) heel zeker tot (5) zeker niet. Aan hand van een

beschreven situatie geven de respondenten aan in hoeverre ze een biertje zullen aannemen of afwijzen indien hun een biertje wordt aangeboden na een belangrijk gewonnen wedstrijd. Een hoge score betekent een grote intentie om het biertje aan te nemen. De Cronbach's alpha van deze schaal is 0.80.

Beschikbaarheid van alcohol in de sportvereniging wordt onderzocht aan de hand van acht omgevingsvariabelen. Deze items bevatten vragen zoals in hoeverre alcohol (bv. bier) na een training of wedstrijd beschikbaar is en of bijvoorbeeld alleen na een zegevierende wedstrijd alcohol wordt gedronken. Ter beantwoording van de vragen dient ook hier een vijfpuntschaal gecodeerd met (1) helemaal mee oneens t/m (5) helemaal mee eens. Een hoge score betekent een hoge beschikbaarheid. De Cronbach's alpha van deze schaal is 0.68.

Naast deze variabelen wordt in de vragenlijst nog een item over de *Campagne "Kinder stark machen"* opgenomen, waar de respondenten op een vijfpuntschaal moeten aangeven of ze al eens van deze campagne hebben gehoord ((1) helemaal mee oneens t/m (5) helemaal mee eens).

2.3 Onderzoeksprocedure

Voor of na de training werden de vragenlijsten door de onderzoeker afgenomen. Aan de voetballer werd vooraf verteld dat het een vragenlijst over alcohol en voetbal is. Verder werd gemeld dat tijdens het invullen vragen gesteld konden worden. Ter beloning werden achteraf snoepjes verdeeld.

2.4 Data-analyse

Ter analyse van de vragenlijst wordt gebruik gemaakt van een correlatieanalyse en een regressieanalyse.

Met behulp van een correlatieanalyse is het mogelijk het verband tussen twee variabelen te bepalen en te analyseren welke richting dit verband heeft (positief of negatief). Een geschikte methode om verbanden te analyseren is de regressieanalyse. Deze procedure maakt het mogelijk om een voorspelling te maken van waarden van een afhankelijke variabele uit de waarden van onafhankelijke variabelen. Uit het model worden twee te verklaren variabelen onderscheiden, namelijk het algemene alcoholgebruik en het voetbalgerelateerde alcoholgebruik. De te verklaren variabele “algemeen alcoholgebruik” wordt gevormd door vijf items uit de vragenlijst: “Eerste keer alcohol gedronken”, “Frequentie alcoholconsumptie in de laatste vier weken”, “Aantal gemiddeld gedronken glazen per gelegenheid”, “Frequentie aangeschoten laatste zes maanden” en “Frequentie dronken laatste vier weken”. De variabele die onderzoekt hoe vaak de respondenten meer dan vijf glazen hebben gedronken is in de regressieanalyse niet meegenomen omdat deze variabele niet significant verklaard wordt door de psychologische factoren. Bovendien is de variabele niet meegenomen die onderzoekt hoe vaak de respondenten in de laatste zes maanden dronken zijn geweest omdat deze ongeveer met de variabele overeen komt, die onderzoekt hoe vaak de respondenten de laatste vier weken dronken zijn geweest. Als verklarende variabelen wordt voor leeftijd en de psychologische factoren attitude, sociale norm, zelfeffectiviteit en intentie/ bereidheid gekozen. Daarenboven is nog voor de omgevingsvariabele “Er is alcohol zowel na de training als na een wedstrijd beschikbaar” gekozen omdat uit de correlatieanalyse blijkt dat deze vraag met een groot deel van het algemene alcoholgebruik samen hangt.

3. Resultaten

3.1 Demografische gegevens

Voor het eerste worden de gegevens over de demografische gegevens van de respondenten besproken.

Tabel 2: Demografische gegevens respondenten (N=100)

Variabele	Categorie	n
Leeftijd	14 jaar	1
	15 jaar	25
	16 jaar	33
	17 jaar	18
	18 jaar	19
	19 jaar	4
Totaal (N)		100
School	Hauptschule	5
	Realschule	40
	Berufsbildende Schule	14
	Gymnasium	41
Totaal (N)		100

Van de 100 respondenten zijn 79% in de doelgroepleeftijd, namelijk jonger of gelijk aan 17 jaren. Deze groep is vooral interessant omdat de alcoholconsumptie bij mensen jonger dan 16 helemaal verboden is en onder 18 jaren alleen maar bier, wijn en champagne toegestaan is. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 16 jaar. Opvallend is dat met 41% bijna de helft van de voetballer het Gymnasium bezoekt en dus hoogopgeleid zijn. Onderverdeeld in A- en B-Jeugd hebben wij voor de A-Jeugd (17 t/m 19 jaar) een groepsgrootte van $N = 41$ en voor de B-Jeugd $N = 59$ (14 t/m 16 jaar).

3.2 Vergelijking A-en B-Jeugd

Tabel 3 geeft een overzicht over de voetbalactiviteiten.

Tabel 3: Gegevens voetbalactiviteiten

	Gemiddeld	SD
Jaren voetballen	10	2.03
Frequentie per week	3	0.82
Uur per week	7	3.02

Uit de gegevens blijkt dat de meesten respondenten met een gemiddelde van tien jaren al lang in hun verenigingen voetballen met een minimum van vier jaren en een maximum van 14 jaren. Hoe vaak ze per week in hun vereniging voetballen varieerde tussen een en zes keer met een gemiddelde van drie keer, waarbij te vermoeden is dat de meesten respondenten twee keer per week trainen en per week een wedstrijd hebben. Evenzo bestaat een grote variatie in het aantal uren dat ze per week aan voetballen besteden. Gemiddeld komen de respondenten op zeven uur per week die ze aan het voetballen besteden met een variatie van minimum twee uren en een maximum van 20 uren.

Verder wordt in de vragenlijst het algemeen drinkgedrag nader onderzocht. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen A- en B-Jeugd.

Tabel 4: Algemeen drinkgedrag onderverdeeld in A- en B-Jeugd(N=100)

Variabele	B-Jeugd	A-Jeugd	A-en B-Jeugd
Eerste keer alcohol	13.5 jaren	13.6 jaren	13.6 jaren
Frequentie in laatste 4 weken	6	7	6
Frequentie > 5 glazen in laatste 4 weken	5	6	5
Gemiddeld gedronken glazen per gelegenheid	10	13	11
Frequentie aangeschoten in de laatste 6 maanden	11	16	13

Variabele	B-Jeugd	A-Jeugd	A-en B-Jeugd
Frequentie dronken in laatste 4 weken	2	4	3
Frequentie dronken hele leven (N=97)	12	78	38

Noot: per variabele wordt het gemiddelde berekend

De gemiddelde instapleeftijd om alcohol te drinken verschilt tussen de A-en B-Jeugd niet van elkaar ($t(98) = .65, p > 0.05$); gemiddeld genomen komen de respondenten met ongeveer 13.6 jaar voor het eerste keer in contact met alcohol. Een significant verschil wordt ook niet gevonden bij de variabelen hoe vaak ze in de laatste vier weken alcohol hebben gedronken ($t(96) = 1.67, p > 0.05$) en hoe vaak ze in de laatste vier weken meer dan vijf glazen hebben gedronken ($t(98) = 1.12, p > 0.05$). Wat wel opvalt is, dat de respondenten wanneer ze alcohol drinken ook bijna altijd meer dan vijf glazen drinken. Van gemiddeld zes keer alcohol drinken in de laatste vier weken hebben de B-jeugd-speler ook vijf keer meer dan vijf glazen gedronken. Hetzelfde geldt voor de respondenten uit de A-jeugd-ploegen. Gemiddeld hebben ze zeven keer in de laatste vier weken alcohol gedronken, daarvan zes keer meer dan vijf glazen. In 83% resp. 85% van de gevallen van alcohol drinken, voldoen de respondenten aan “binge-drinken”. Een significant verschil bestaat ook niet ten opzichte van de variabele hoeveel glazen ze per gelegenheid gemiddeld drinken ($t(96) = 1.71, p > 0.05$), terwijl de B-Jeugd gemiddeld drie glazen minder drinkt dan de A-Jeugd. Een significant verschil tussen respondenten uit de A-Jeugd en respondenten uit de B-Jeugd is te vinden bij de frequentie hoe vaak ze in de laatste zes maanden aangeschoten zijn geweest ($t(95) = 2.39, p < 0.05$). Met gemiddeld elf keer in zes maanden zijn de B-jeugd-spelers duidelijk minder vaak aangeschoten geweest dan de A-jeugd-spelers met gemiddeld zestien keer in de laatste zes maanden. Verder verschillen de voetballers uit de A-Jeugd significant met de voetballers uit de B-Jeugd ten opzichte van dronken zijn in de laatste vier weken ($t(98) = 4.46, p < 0.01$) en in het gehele leven ($t(95) = 5.92, p < 0.01$). Met gemiddeld vier keer zijn A-jeugd-speler twee

maal zo vaak dronken geweest als de B-jeugd-speler. Bovendien zijn de voetballer uit de A-jeugd (gemiddeld 78 keer) meer dan zes keer vaker dronken geweest in hun gehele leven dan de voetballer uit de B-jeugd (gemiddeld 12 keer).

Verder wordt het drinkgedrag van de respondenten in de vereniging onderzocht. De gegevens worden in de volgende tabel weer gegeven.

Tabel 5: Drinkgedrag in de sportvereniging onderverdeeld in A-en B-Jeugd (N=100)

Variabele	B-jeugd (n)	%	A-jeugd (n)	%
Al eens alcohol in de vereniging gedronken?	Ja: 56	94.9	Ja: 41	100
Eerste alcoholische drank in voetbalclub?	Ja : 0	0	Ja: 6	14.6

Noot: B-Jeugd (N=59); A-Jeugd (N=41)

Uit dit overzicht is te zien dat alcoholgebruik zowel in de A-jeugd als in de B-jeugd helemaal niet ongebruikelijk is. Met 94.9 % zijn bijna alle B-jeugd-speler al in contact gekomen met alcohol in hun sportvereniging. Het is op te merken dat 26 respondenten nog onder de zestien zijn en helemaal geen alcohol mogen drinken, maar slechts drie mensen uit de B-Jeugd blijken geen alcohol te drinken (N=59). Verder blijkt uit tabel 5 dat alleen maar respondenten uit de A-Jeugd voor het eerst in contact met alcohol kwamen in de sportvereniging. Maar het is niet uit te maken, of ze op dit tijdstip speler in de A-Jeugd of B-Jeugd waren.

In de tabel 6 wordt onderzocht of er een verschil bestaat tussen de B- en A-jeugd ten opzichte van de psychologische factoren.

Tabel 6: Overzicht over gemiddelde scores op psychologische factoren onderverdeelt in A-en B-Jeugd

Psychologische Factoren	B-jeugd	A-jeugd	A-en B-jeugd
Attitude t.a.v. alcohol-gebruik in sportclub	3.6	4.0*	3.8
Subjectieve Norm	-2.1	-3.5*	-2.7
Zelfeffectiviteit t.o.v. geen alcoholgebruik	3.1	3.2	3.1
Intentie/ Bereidheid om drinken	4.6	4.5	4.6

Noot: 1 (helemaal mee oneens) t/m 5 (helemaal mee eens)

** $p < 0.01$

* $p < 0.05$

Dit overzicht laat zien dat respondenten uit de A-Jeugd een significant positievere houding ten aanzien van alcohol in de sportvereniging hebben dan de respondenten uit de B-Jeugd ($t(98) = 2.54, p < 0.05$). Bij de subjectieve norm bestaat evenzo een significant verschil tussen de A-en B-Jeugd ($t(98) = -2.32, p < 0.05$). Een gemiddelde score van -2.1 ten aanzien van de subjectieve vorm in de B-Jeugd betekent dat de trainer, de ouders en vrienden het drinken van alcohol grotendeels niet verbieden maar de respondenten de mening van de trainer, ouders en vrienden ook niet zo belangrijk vinden. Een gemiddelde score van -3.5 in de A-Jeugd betekent dat ook hier het alcoholgebruik in de sportvereniging grotendeels niet verboden wordt door de trainer en dat ook ouders en vrienden niet vinden dat ze geen alcohol zullen drinken. De mening van de trainer, ouders en vrienden blijkt in de A-Jeugd belangrijker te zijn dan in de B-Jeugd. Als de sociale omgeving het drinken van alcohol toestaat, worden de respondenten gesteund om na de training of na een wedstrijd alcohol te drinken.

De gemiddelde scores met betrekking tot zelfeffectiviteit laten geen significant verschil zien ($t(98) = 0.39, p > 0.05$). Uit de gemiddelde score van 3.1 bij de B-Jeugd resp. 3.2 bij de A-Jeugd blijkt dat de respondenten geen sterk zelfvertrouwen hebben, om geen alcohol in de

sportclub de drinken en dat ze niet in staat zijn een biertje te weigeren. Dit resultaat komt ook overeen met de scores op de intentie of bereidheid om te drinken. Er is geen significant verschil uit te maken tussen de scores van de A- en B-Jeugd ($t(98) = -.86, p > 0.05$). Met een gemiddelde score van 4.6 is de intentie groot om alcohol te drinken.

Naast de psychologische factoren is vooral ook de beschikbaarheid van alcohol in de sportvereniging van belang. Ter beantwoording van de vragen wordt een vijfpuntschaal gebruikt waarbij de waarden een en twee op geen alcoholgebruik, drie op neutraal, en alles boven drie op alcoholgebruik duiden. Hieronder volgt een tabel met een overzicht over de beschikbaarheid onderverdeelt in A-en B-Jeugd.

Tabel 7: Overzicht over gemiddelde scores van de omgevingsvariabelen onderverdeeld in A-en B-Jeugd

Omgevingsvariabelen	B-Jeugd	A-jeugd
Er is vaker alcohol na de training of na een wedstrijd beschikbaar	3.5	4.2**
Als er alcoholische drank beschikbaar is, worden ook steeds anti-alcoholische drank bereid gesteld	3.7	3.9
Er is alleen maar na een wedstrijd alcohol (bv. bier) beschikbaar	2.2	2.3
Vooraf na zegevierende wedstrijden is alcohol (bv bier) beschikbaar	3.2	3.8**
Alcohol (bv. bier) is alleen maar bij thuiswedstrijden beschikbaar	2.4	2.7
Er is alleen maar na de training alcohol (bv bier) beschikbaar	1.8	1.9
Er is alcohol (bv. bier) zowel na het training als na een wedstrijd beschikbaar	3.1	3.7**
Er zijn soms ook hardere alcoholische drank beschikbaar	1.4	2.5**

**Noot: 1(helemaal mee oneens) t/m 5 (helemaal mee eens).*

*** $p < 0.01$*

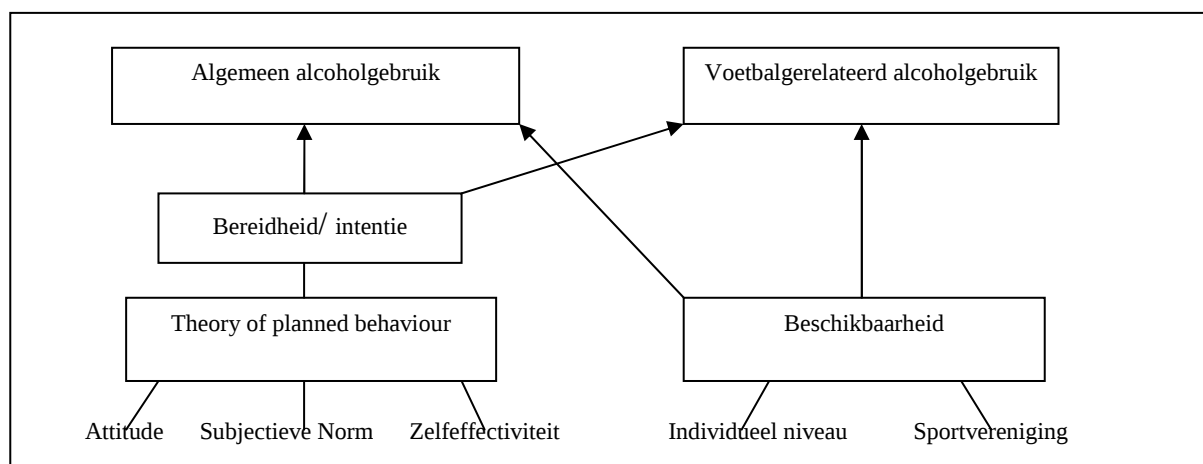
** $p < 0.05$*

De variabelen “Er is vaker alcohol na de training of na een wedstrijd beschikbaar”, “Vooral na zegevierende wedstrijden is alcohol (bv bier) beschikbaar” en “Er is alcohol (bv. bier) zowel na de training als na een wedstrijd beschikbaar” worden alle met een score hoger dan drie geëvalueerd. Hieruit blijkt dat alcoholgebruik in de A-Jeugd-ploegen zoals ook in B-Jeugd-ploegen helemaal niet ongebruikelijk is, terwijl de beschikbaarheid in de A- Jeugd nog significant hoger is dan beschikbaarheid in de B-Jeugd. Een score boven drie wordt ook bij de beschikbaarheid van niet-alcoholische dranken gevonden. Niet-alcoholische dranken worden meestal ook aangeboden als alcohol bereid gesteld wordt, zowel in de A-Jeugd als in de B-Jeugd. Een significant verschil tussen A-en B-Jeugd bestaat bij de beschikbaarheid van hardere alcoholische dranken, waarbij de beschikbaarheid van hardere alcoholische dranken zowel in de A- als in de B-Jeugd niet groot is.

Een verschil tussen training en wedstrijd met betrekking tot de beschikbaarheid van alcohol is niet aanwezig, hoewel alcohol toch vaker beschikbaar is bij een gewonnen wedstrijd. Of de wedstrijd een thuis- of uitwedstrijd is blijkt niet van invloed te zijn.

3.3 Correlatieanalyse

In figuur 2 is nog eens het onderzoeksmodel weergegeven om duidelijk te maken tussen welke variabelen verbanden worden onderzocht.



Figuur 2: Onderzoeksmodel

Ten eerste worden de verbanden tussen de psychologische variabelen van de “Theory of planned behaviour” en het algemene alcoholgebruik onderzocht. Tabel 9 geeft een overzicht van de correlaties.

Tabel 8: Correlatieanalyse tussen psychologische factoren en algemeen alcoholgebruik

Psychologische factoren	Eerste keer alcohol gedronken	Frequentie laatste vier weken	Frequentie “binge-drinking” laatste 4 weken	Glazen per gelegenheid	Frequentie aangeschoten laatste 6 maanden	Frequentie dronken laatste 4 weken	Frequentie dronken hele leven
Attitude	-.21*	.019	.03	.30**	.13	.24*	.32**
Subjectieve Norm	-.05	-.09	-.15	-.19	-.08	-.08	-.11
Zelf-effectiviteit	.24*	-.15	-.03	-.10	-.17	-.13	-.03
Intentie	-.22*	.34**	.15	.08	.24*	.19	.16

***. Correlatie is significant bij 0.01 level.*

**. Correlatie is significant bij 0.05 level.*

Uit deze analyse blijkt dat de psychologische factoren niet zo sterk in verband staan met het algemene drinkgedrag. Attitude staat alleen significant in verband met de variabele die de leeftijd van het eerste contact met alcohol onderzoekt, hoeveel glazen de respondenten per gelegenheid drinken en hoe vaak ze in het hele leven dronken zijn geweest. De correlatie tussen attitude en de instapleeftijd is negatief omdat de respondenten jonger zijn hoe groter de attitude ten opzichte van alcohol is. De psychologische factor zelfeffectiviteit staat alleen significant in samenhang met de instapleeftijd van jongeren. Subjectieve norm staat helemaal niet in verband met het algemene alcoholgebruik van de respondenten. De intentie om alcohol te drinken staat significant in samenhang met de instapleeftijd van de jongeren, hoe vaak ze de laatste vier weken alcohol hebben gedronken en hoe vaak ze de laatste zes maanden aangeschoten zijn geweest.

Bij de variabele die de instapleeftijd meet, bestaat met de psychologische factoren attitude, zelfeffectiviteit en intentie steeds een negatieve correlatie omdat des te jonger de respondenten zijn des te groter bijvoorbeeld de attitude ten aanzien van alcohol is.

Een correlatieanalyse wordt ook doorgevoerd tussen de psychologische factoren en het voetbalgerelateerde drinkgedrag (tabel 9).

Tabel 9: Correlatieanalyse tussen de psychologische factoren en het voetbalgerelateerde drinkgedrag

Psychologische factoren	Eerste keer alcohol drinken was in de sportvereniging	Al eens alcohol gedronken in sportvereniging
Attitude	.20*	.18
Subjectieve Norm	.06	-.13
Zelf-effectiviteit	-.14	-.10
Intentie	.01	.36**

***. Correlatie is significant bij 0.01 level.*

**. Correlatie is significant bij 0.05 level.*

Uit tabel 9 blijkt dat er bijna geen verbanden bestaan tussen de psychologischen factoren en de variabelen die het voetbalgerelateerde drinkgedrag onderzoeken. Een uitzondering maken de gedragsdeterminanten attitude en intentie. Attitude hangt positief samen met de eerste keer alcohol drinken in de sportvereniging. De intentie om alcohol te drinken staat in verband met de variabele die onderzoekt of men al eens alcohol in de sportvereniging heeft gedronken. Zelfeffectiviteit en subjectieve norm staan niet in samenhang met het voetbalgerelateerde alcoholgebruik.

Verder wordt geanalyseerd of er een verband bestaat tussen de beschikbaarheid van alcohol en het voetbalgerelateerde drinkgedrag (tabel 10).

Tabel 10: Correlatieanalyse tussen beschikbaarheid van alcohol en het voetbalgerelateerde drinkgedrag

Beschikbaarheid	Eerste keer alcohol drinken was in de sportvereniging	Al eens alcohol gedronken in sportvereniging
Er is vaker alcohol na de training of na een wedstrijd beschikbaar	.17	.28**
Als er alcoholische drank beschikbaar is, worden ook steeds anti-alcoholische drank bereid gesteld	.17	.14
Er is alleen maar na een wedstrijd alcohol (bv. bier) beschikbaar	.07	.11
Vooraf na zegevierende wedstrijden is alcohol (bv bier) beschikbaar	.20*	.21*
Alcohol (bv. bier) is alleen maar bij thuiswedstrijden beschikbaar	.13	.13
Er is alleen maar na de training alcohol (bv bier) beschikbaar	.11	.03
Er is alcohol (bv. bier) zowel na het training als na een wedstrijd beschikbaar	.17	.18
Er zijn soms ook hardere alcoholische drank beschikbaar	.30**	.07

****.** Correlatie is significant bij 0.01 level.

*****. Correlatie is significant bij 0.05 level.

Uit tabel 10 blijkt dat niet vele verbanden bestaan tussen de omgevingsvariabelen en het voetbalgerelateerde drinkgedrag. De variabele “Er is vaker alcohol na de training of na een wedstrijd beschikbaar” heeft een significant positieve samenhang daarmee of de respondenten al eens alcohol in de sportvereniging hebben gedronken. Verder correleert de variabele “Vooraf na zegevierende wedstrijden is alcohol (bv bier) beschikbaar” significant met beide variabelen van het voetbalgerelateerde alcoholgebruik. De laatste variabele die nog een significant verband met de variabele “Eerste keer alcohol drinken was in de sportvereniging” heeft, is “Er zijn soms ook hardere alcoholische dranken beschikbaar”.

Naast deze correlatieanalyses wordt nog een correlatieanalyse doorgevoerd tussen het de beschikbaarheid van alcohol in de sportvereniging en het algemene drinkgedrag.

Tabel 11: Correlatieanalyse tussen de variabelen van het algemene drinkgedrag en de beschikbaarheid van alcohol in de sportverenigingen

	Eerste keer alcohol gedronken	Frequentie laatste vier weken	Frequentie “binge- drinking” laatste 4 weken	Glazen per gelegen- heid	Frequentie aan- geschoten laatste 6 maanden	Frequentie dronken laatste 4 weken	Frequentie dronken hele leven
1. Er is vaker alcohol na de training of na een wedstrijd beschikbaar	0.40	.09	.04	.28**	.14	.30**	.24*
2. Als er alcoholische drank beschikbaar is, worden ook steeds anti-alcoholische drank bereid gesteld	-.06	-.21	-.13	.01	-.20	-.05	-.09
3. Er is alleen maar na een wedstrijd alcohol (bv. bier) beschikbaar	-.17	-.00	-.25*	-.30*	-.15	-.13	-.13
4. Vooral na zegevierende wedstrijden is alcohol beschikbaar	.03	.05	-.05	.27**	-.03	.17	.18
5. Alcohol (bv. bier) is alleen maar bij thuiswedstrijden beschikbaar	-.17	-.22*	.03	.07	-.25*	-.17	-.14
6. Er is alleen maar na de training alcohol (bv. bier) beschikbaar	.07	-.14	-.17	-.07	-.16	-.03	-.02
7. Er is alcohol (bv. bier) zowel na het training als na een wedstrijd beschikbaar	-.13	.40**	.18	.20*	.31**	.56**	.52**
8. Er zijn soms ook hardere alcoholische drank beschikbaar	.11	.14	.05	.33**	.13	.27**	.20

****.** Correlatie is significant bij 0.01 level.

*****. Correlatie is significant bij 0.05 level.

Uit tabel 11 blijkt dat voor al de omgevingsvariabele “Er is zowel alcohol na de training als na een wedstrijd beschikbaar” in verband staat met het algemene drinkgedrag. Significante verbanden worden in dit geval gevonden met de frequentie alcohol drinken in de laatste vier weken, hoeveel glazen ze gemiddeld per gelegenheid drinken, hoe vaak ze in de laatste zes maanden aangeschoten zijn geweest en hoe vaak ze zowel in de laatste vier weken als ook laatste zes maanden dronken waren. Er bestaan nog andere significante positieve verbanden maar met name deze omgevingsvariabele correleert sterk met het algemene drinkgedrag. Als in een voetbalvereniging zowel na de training als na een wedstrijd beschikbaar is, dan heeft deze omstandigheid een sterke samenhang met het algemene drinkgedrag dat van de respondenten wordt beschreven. Daarom wordt deze variabele (“Er is alcohol zowel na de training als na een wedstrijd beschikbaar”) als “signaal-variabele” gecodeerd: hoe groter de beschikbaarheid van alcohol in de sportvereniging na de training en na een wedstrijd, hoe vaker zijn de voetballers aangeschoten en dronken. Hierbij is niet te onderscheiden of het beschreven algemene drinkgedrag alleen buiten of ook binnen de sportvereniging plaats vindt.

Een interessant onderdeel is het nu om te kijken in welke voetbalclubs zowel na de training als na een wedstrijd alcohol beschikbaar is. Daarvoor wordt een tabel gemaakt om de gemiddelde scores op deze “signaal”-variabele per vereniging te analyseren, waarbij een hoge score voor een hoge beschikbaarheid staat.

Tabel 12: Overzicht gemiddelde scores op de omgevingsvariabele “Er is alcohol (bv. bier) zowel na de training als na een wedstrijd beschikbaar”

Vereniging	Gemiddelde score
Andervenne B	3.4
Baccum B	4.4
Biene B	2.1
Langen/ Gersten B	4.1
Laxten B	1.9
Lünne B	2.4

Vereniging	Gemiddelde score
Brögbern A	3.5
Darme A	3.1
Laxten A	4.6
Lünne A	3.6

Tabel 12 geeft een weergave van de gemiddelde score op de „signaal“-omgevingsvariabele “Er is alcohol (bv. bier) zowel na het training als na een wedstrijd beschikbaar”. Ter indeling van de sportverenigingen in een “niet-alcoholische club”, “neutrale club” en “alcoholclub” worden de scores als volgt beoordeeld:

1-2 = “niet-alcoholische club”

3 = “neutrale club”

4-5 = “alcoholclub”

Volgens deze indeling hebben wij in de B-Jeugd volgende “alcoholclubs”: Baccum en Langen/Gersten. In de A-Jeugd worden Baccum, Laxten en Lünne als “alcoholclub” geïdentificeerd.

Van in totaal elf sportverenigingen zijn bijna de helft, namelijk vijf sportclubs, “alcoholclubs”.

Tabel 13 geeft een overzicht van de verschillen tussen de niet-alcoholische, neutrale en alcoholclubs ten opzichte van het algemene drinkgedrag.

Tabel 13: Overzicht van verschillen tussen niet-alcoholische, neutrale en alcoholclub ten opzichte van het algemene drinkgedrag

	Niet-alcoholische club	Neutrale club	Alcohol-club
Glazen per gelegenheid *	7	12	13
Frequentie aangeschoten laatste 6 maanden **	10	10	18
Frequentie dronken laatste 4 weken *	1	3	3

** $p < 0.01$

* $p < 0.05$

Tabel 13 maakt het verband tussen het voetbalgerelateerde drinkgedrag en algemene drinkgedrag duidelijk. Voetballers uit de alcoholclubs drinken significant meer glazen per gelegenheid dan in iedere geval de voetballers uit de niet-alcoholische club, bijna dubbel zo veel ($F(2,95) = 4.77, p < 0.05$). De respondenten uit de alcoholclubs zijn ook bijna dubbel zo vaak aangeschoten geweest in de laatste zes maanden dan de niet-alcoholische en de neutrale clubs ($F(2,94) = 6.37, p < 0.01$). Verder zijn de voetballers uit de niet-alcoholische clubs significant minder dronken geweest dan voetballers uit de neutrale- en alcoholclub ($F(2,97) = 3.73, p < 0.05$). Lid zijn van een "alcoholclub" betekent dus ook een hoger alcoholgebruik zowel binnen en buiten de sportvereniging.

3.4 Regressieanalyse

Ten eerste wordt de regressieanalyse uitgevoerd om het verband tussen de te verklaren variabele “het algemene alcoholgebruik” en de verklarende variabelen te onderzoeken.

Tabel 14: Regressieanalyse met betrekking tot het algemene alcoholgebruik

	Eerste keer alcohol gedronken	Frequentie laatste vier weken	Glazen per gelegenheid	Frequentie aangeschoten laatste 6 maanden	Frequentie dronken laatste vier weken
	β	β	β	β	β
Leeftijd	.19*	.34**	.12	.36**	.39**
Attitude	-.21	-.05	.21	-.10	.23*
Subjectieve Norm	-.04	.05	.00	.06	.16
Zelfeffectiviteit	.17	-.08	.03	-.13	.10
Intentie	-.09	.36**	.03	.26*	.12
“Er is zowel alcohol na de training als na een wedstrijd beschikbaar”	.12	.10	.26*	.08	.20*
R ²	0.16	.25	.18	.20	.30

De variabele “Eerste keer alcohol gedronken” wordt alleen maar door de variabele leeftijd significant voorspeld. Slechts 16% van de variantie bij de eerste keer alcohol drinken wordt verklaard door de verklarende variabelen ($F(6,93)=2.91, p<0.05$).

De variabele “Frequentie laatste vier weken” wordt significant voorspeld door de variabelen leeftijd en intentie. Alle verklarende variabelen samen genomen verklaren 27% van de variantie op de hoeveelheid alcohol drinken in de laatste vier weken ($F(6,91)=5.04, p<0.01$).

De variabele “Glazen per gelegenheid” wordt alleen maar significant voorspeld door de omgevingsvariabele “Er is zowel alcohol na de training als na een wedstrijd beschikbaar”. De verklarende variabelen zijn verantwoordelijk voor 18% van de variantie op het aantal glazen dat de respondenten gemiddeld per gelegenheid drinken ($F(6,91)=3.21, p<0.01$).

De variabele “Frequentie aangeschoten laatste zes maanden” wordt significant voorspeld door de variabelen leeftijd en intentie. Alle verklarende variabelen gecombineerd, verklaren deze 20% van de variantie op de te verklaren variabele ($F(6,90) = 3.70, p < 0.01$).

De variabele “Frequentie dronken laatste vier weken” wordt significant voorspeld door leeftijd, attitude en de omgevingsvariabele. Alle anderen verklarende variabelen erbij verklaren deze 30% van de variantie op de hoeveel dronken laatste vier weken ($F(6,93) = 6.79, p < 0.01$).

3.5 Campagne “Kinder sterk maken”

Om een indruk te krijgen of de voetballers met de campagne bekend zijn die tot doel heeft een verantwoordelijk omgang met alcohol te leren, wordt een item in de vragenlijst mee opgenomen die onderzoekt of de respondenten eens van deze campagne hebben gehoord. Dit item wordt ook met behulp van een puntvijschaal gemeten met (1) helemaal mee oneens t/m (5) helemaal mee eens.

Tabel 15: Overzicht over bekendheid met campagne „Kinder sterk maken“

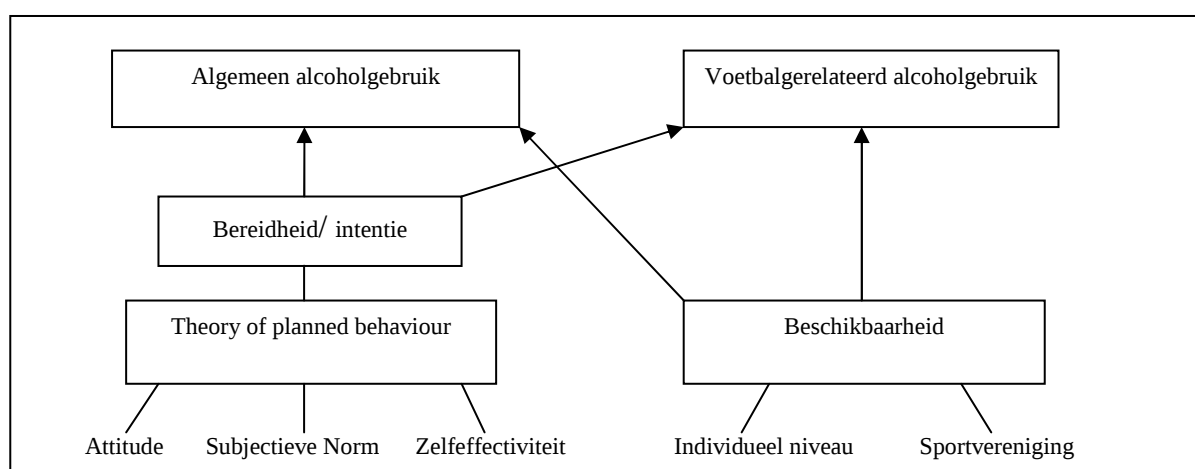
	n	%
(1)Helemaal mee oneens	62	62
(2)Mee oneens	26	26
(3)Neutraal	5	5
(4)Mee eens	6	6
(5)Helemaal mee eens	1	1
Totaal	100	100

In tabel 16 wordt getoond dat de respondenten grotendeels niet bekend zijn met de campagne. Het gemiddelde van de antwoorden op de vijfpuntschaal ligt bij 1.58 (SD .91). 88 % van de voetballers heeft nog niet van de campagne gehoord.

4. Conclusie

De hoofdvraag van het onderzoek was, welke invloed de gedragsdeterminanten attitude, zelfeffectiviteit, subjectieve norm en intentie en de beschikbaarheid van alcohol op het alcoholgebruik in de sportvereniging hebben.

De conclusies worden nu beschreven aan de hand van de deelvragen die zijn gebaseerd op de verschillende gedragsdeterminanten, de beschikbaarheid van alcohol en de onafhankelijke variabelen in het model (zie figuur 3).



Figuur 3: Onderzoeksmodel

Attitude

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van drie items die de attitude ten aanzien van alcohol drinken in de sportvereniging meten. Uit de resultaten blijkt dat de respondenten een positieve houding tegenover het drinken van alcohol in de sportclub hebben. Een significant verband met het voetbalgerelateerde drinkgedrag bestaat echter alleen maar met betrekking tot het eerste keer alcohol drinken in de sportvereniging en niet met het überhaupt drinken van alcohol. Als de respondenten een positieve houding ten aanzien van alcohol hebben zullen ze ook eerder beginnen alcohol in de sportvereniging te drinken. Verder blijkt uit de regressieanalyse dat attitude ten aanzien van alcohol drinken in de sportvereniging een voorspeller is van de frequentie dronken zijn in de laatste vier weken. Hoe positiever de

houding ten aanzien van alcohol drinken in de sportvereniging is, hoe vaker zijn de respondenten ook dronken geweest. Daarbij zou het mogelijk zijn dat de respondenten ook binnen de sportvereniging dronken zijn geweest.

Subjectieve Norm

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de subjectieve norm een belangrijke rol speelt bij het drinkgedrag. In dit onderzoek is geanalyseerd of de mening van de trainer, ouders en vrienden van invloed zijn op het alcoholgebruik in de sportvereniging. Deze resultaten komen met de bevindingen uit het literatuuronderzoek niet overeen. Volgens de correlatieanalyse bestaat geen significant verband met het voetbalgerelateerde en algemene alcoholgebruik. Verder heeft de subjectieve norm ook geen voorspelende functie met betrekking tot het algemene drinkgedrag. Het drinken van alcohol buiten de sportvereniging hangt dus niet daarvan af wat de trainer, vrienden en ouders vinden.

Zelfeffectiviteit

De zelfeffectiviteit werd in dit onderzoek geanalyseerd door te kijken in hoeverre de respondenten in staat zijn alcohol na de training of na een wedstrijd te weigeren. Uit de resultaten blijkt dat ook hier geen verbanden bestaan tussen deze gedragsdeterminant en het voetbalgerelateerde alcoholgebruik. In de regressieanalyse wordt aangetoond dat zelfeffectiviteit met betrekking tot het algemene drinkgedrag geen voorspelend vermogen heeft.

Intentie

De intentie om alcohol te drinken in de sportvereniging werd met behulp van een situatiebeschrijving geanalyseerd. De respondenten moeten zich in de situatie verplaatsen

waar hun een bier na een zegvierende wedstrijd wordt aangeboden. Ze moeten dan aangeven hoe ze in deze situatie zouden reageren (bier aannemen, weigeren, of weg gaan). Uit de resultaten blijkt dat de intentie in verband staat met het “al eens alcohol gedronken hebben in de sportvereniging”. Verder heeft de intentie om alcohol te drinken een voorspelend vermogen voor de frequentie alcohol drinken in de laatste vier weken en de frequentie aangeschoten zijn in de laatste zes weken. Als de intentie dus groot is een bier in de sportvereniging niet te weigeren, dan verklaart dit gedrag ook een belangrijk deel van het drinkgedrag buiten de sportvereniging. Hoe sterker de intentie is om alcohol te drinken in de sportvereniging, hoe groter is ook de bereidheid om buiten de sportvereniging alcohol te drinken.

Samenvattend is te zeggen dat de gedragsdeterminanten bijna niet in samenhang staan met het voetbalgerelateerde alcoholgebruik. Deze psychologische factoren zijn dus niet sterk van invloed op het drinken in de sportvereniging.

Beschikbaarheid

Een andere vraag was welke invloed de beschikbaarheid van alcohol op het drinkgedrag in de sportvereniging heeft. Ter analyse van de beschikbaarheid wordt een aantal items geformuleerd die beantwoord worden met een vijfpuntschaal.

Uit de correlatieanalyse blijkt dat vooral de vragen “Er is vaker alcohol na de training of na een wedstrijd beschikbaar”, “Vooral na zegvierende wedstrijden is alcohol beschikbaar” en “Er zijn soms ook hardere alcoholische dranken beschikbaar” in verband staan met het voetbal- gerelateerde alcoholgebruik. Maar wat nog meer in het oog valt is de correlatieanalyse tussen de variabelen van het algemene drinkgedrag en de beschikbaarheid. Uit deze analyse blijkt dat er een “signaal-item” bestaat, namelijk “Er is zowel alcohol na de

training als na een wedstrijd beschikbaar”. Sterke verbanden worden gevonden met de frequentie alcohol drinken in de laatste vier weken, hoeveel glazen de respondenten gemiddeld per gelegenheid drinken, hoe vaak ze de laatste zes maanden aangeschoten zijn geweest en hoe vaak ze in de laatste vier weken als ook laatste zes maanden dronken zijn geweest. Als er alcohol in een sportclub na de wedstrijd en na de training beschikbaar is, dan vormt dit een sterk samenhang met het drinkgedrag van de respondenten zowel binnen als buiten de sportvereniging. Voetballers uit de alcoholclubs drinken namelijk significant meer dan voetballers uit de niet-alcoholische clubs. Het drinkgedrag in de sportvereniging is dus mede verantwoordelijk voor het algemene drinkgedrag dat steeds weer als riskant wordt geïdentificeerd. Preventieve maatregelen moeten dus ook in de sportvereniging plaats vinden met doel het alcoholgebruik direct in de sportvereniging te reduceren. Een maatregel die met betrekking tot sportverenigingen wordt genomen, zoals in de inleiding genoemd, is de campagne “Kinder sterk maken”. Echter blijkt dat bijna niemand deze campagne kende en deze niet doeltreffend verwerkt werd. Vooral bij de geïdentificeerde “alcohol-clubs” is een voorziening nodig. En uit de resultaten blijkt dat het mogelijk is om een niet-alcoholische club te zijn zoals de B-Jeugd van Biene, Laxten en Lünne. Hier wordt volgens de “signaal”-variabele geen alcohol na de training en na een wedstrijd bereid gesteld. Dit zal dan ook een positief invloed hebben op het algehele drinkgedrag.

5. Discussie

In de discussie worden zowel de observaties besproken die door de onderzoeker in sportvereniging worden gemaakt als een kritische beschouwing gegeven op het onderzoek. De kritische analyse leidt tot aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

De vragenlijsten worden voor of na de training of een wedstrijd afgenomen. Tijdens de afname was er soms de mogelijkheid een gesprek met de trainer te voeren en iets over de ploeg en het alcoholbeleid van de vereniging te ervaren. Uit deze gesprekken kwam na voren dat vooral de houding van de trainer ten aanzien van alcohol in de sportvereniging van invloed is. Bij de verenigingen die als “niet-alcoholische clubs” worden geïdentificeerd benadrukten de trainer dat ze het drinken van bier na de training of na een wedstrijd grotendeels verbieden en dat alcohol een echte uitzondering op de regel is. De trainer van de B-Jeugd in Lünne (“niet-alcoholische club”), zelf nog jong (23), vertelde dat hij zelf in de B-Jeugd vaker aangeschoten naar thuis is gekomen. Maar sinds het laatste jaar is er een beleid door de sportvereniging ingevoerd dat er helemaal geen alcohol meer voor de B-jeugd is toegestaan – en dit beleid wordt succesvol nagekomen. Verder blijkt het niveau van de ploeg van invloed te zijn. De B-Jeugd van Laxten (“niet-alcoholische club”) speelt hoger dan de rest van de ploegen. Hier komen de voetballers niet alleen maar uit Laxten maar ook uit andere dorpen. Volgens de trainer hebben de voetballers en ook hij zelf een andere intentie om voetbal te spelen. De motivatie om prestatiegericht te voetballen is veel hoger dan bij de andere verenigingen uit het onderzoek. Volgens hem komen jongeren in gewone dorpploegen vooral samen om met vrienden samen te zijn: “Hier wordt dan veelal voetbal gespeeld opgrond van de gezelligheid. En bij de gezelligheid hoort dan ook een biertje na de training of na een wedstrijd”, zo de ervaring van de trainer. Hij benadrukt dat het in zijn ploeg ook om gezelligheid gaat, maar de motivatie iets te bereiken hoger is en de speler op de hoogte van de nadelige effecten van alcohol op hun lichaam zijn. Tot dit resultaat komt ook Fritz in zijn

onderzoek: het niveau van de ploeg is van invloed op het drinkgedrag van de voetballers (2006, p. 119). Het blijkt hoe hoger de teams spelen, hoe minder consumeren ze. Verder blijkt uit de uitspraak van de trainer dat het belangrijk is dat de voetballers weten dat alcohol en sport in strijd zijn met elkaar en welke negatieve werking alcohol algemeen en op hun prestatie heeft. Daarvoor speelt de houding van de trainer een belangrijke rol. Hoe meer de trainer het drinken van alcohol beperkt, hoe kleiner is de waarschijnlijkheid dat jongeren binnen en gedeeltelijk ook buiten de sportvereniging alcohol drinken (Brinkhoff & Gomolinsky, 2003, p.41). Om de trend van alcoholgebruik te stoppen zal dan vooral in samenwerking met de trainer gebeuren. Als de trainers gevoelig voor het onderwerp alcohol zijn, hebben zij een groot potentieel een beschermend effect te hebben. Dit is al geprobeerd met de campagne “Kinder sterk maken”. Het doel van deze campagne is dat trainer het zelfvertrouwen van kinderen sterken en op die manier de sociale vaardigheden van de kinderen te vorderen. Helaas houdt zich de bekendheid van deze campagne beperkt.

Verder wordt geobserveerd dat drinken van alcohol in de leeftijd van 15 t/m 19 een heel “spannend” onderwerp is. Dat is ook een beperking van het onderzoek. Uit praktische redenen werden de vragenlijst in de cabine van de verenigingen afgenomen. De respondenten zijn heel enthousiast bij het onderwerp alcohol en voetbal geweest en het was heel moeilijk voor hun de vragenlijst zelfstandig en zachte in te vullen. Bovendien zaten de respondenten naast elkaar en het is mogelijk dat ze de vragenlijst niet eerlijk hebben ingevuld. Aan de ene kant om de vereniging niet in een kwaad daglicht te stellen en aan de andere kant om “cool” over te komen. Het tweede aspect is waarschijnlijk meer van toepassing omdat de respondenten deels hardop over hun frequentie van dronkenheid hebben nagedacht om de reactie van anderen te zien. Op die manier zijn misschien de deels grote getallen met betrekking tot bijvoorbeeld het item “Frequentie dronken leven” tot stand gekomen. Met deze observatie kan misschien ook het met de literatuur strijdige resultaat van de subjectieve norm verklaard worden. Volgens

het literatuuronderzoek is de subjectieve norm van invloed op het drinkgedrag van jongeren (Hellandsjø, 2002). Echter komt de resultaten van dit onderzoek niet met het literatuuronderzoek overeen. Een verklaring kan de “sociale druk” in de cabine zijn. De jongeren zullen waarschijnlijk niet toegeven dat ze de mening van hun ouders of vrienden ten aanzien van alcohol drinken belangrijk vinden. Een eerste aanbeveling voor verder onderzoek zou daarom zijn om de vragenlijst niet direct in de cabine van de sportvereniging af te nemen maar misschien via email of via een online-portaal.

Een ander aanbeveling voor verder onderzoek is om de vragen over de alcoholconsumptie te stellen aan de ene kant met betrekking tot algemeen alcoholgebruik, aan de andere kant met betrekking tot de consumptie in de sportvereniging. In dit onderzoek wordt geen onderscheid gemaakt tussen de algemene alcoholconsumptie binnen of buiten de sportvereniging. Er wordt bijvoorbeeld alleen gevraagd “Hoe vaak ben je in de laatste vier weken dronken geweest”. Echter is niet te onderscheiden of het binnen of buiten de sportvereniging was. Bovendien moeten de omgevingsvariabelen, die de beschikbaarheid van alcohol in de sportvereniging onderzoeken, eenduidiger worden gesteld.

Een aanbeveling naar aanleiding van dit onderzoek is om alcohol in de sportvereniging te verminderen, het best geheel te verbieden. Hiermee is het misschien mogelijk niet alleen het drinkgedrag in de sportvereniging te veranderen maar ook het algemene drinkgedrag te reduceren. Eerste interventies, zoals de campagne “Kinder sterk maken” zijn ingeleid, maar hoe effectief deze echt zijn zou misschien een evaluatiestudie voor verder onderzoek zijn.

Literatuur

- Aas, H., Klepp, K.I., Laberg J.C., Aarø L.E., 1995. Predicting adolescents' intentions to drink alcohol: outcome expectancies and self efficacy. *PubMed*, 56(3): 293-9.
- Ajzen, I. (1985). *From intentions to actions: A theory of planned behavior*. In J. Kuhl & J. Beckman (Eds.), *Action control: From cognition to behavior* (pp. 11-39). Berlin, Germany: Springer-Verlag.
- Alkoholmissbrauch: Kommunen sind zuständig. (27.02.2009). Rundblick Nordreport. *Drei-Quellen-Verlag, Nr.040*.
- Conner, M. & Norman, P. (2005). *Predicting health behaviour: A social cognition approach*. Berkshire: Open University Press.
- Brettschneider, W.-D. & Kleine, T. (2002). *Jugendarbeit in Sportvereinen. Anspruch und Wirklichkeit; eine Evaluationsstudie*. Schorndorf: Hofmann.
- Brinkhoff, K.P. & Gomolinsky, U. (2003). *Suchtprävention im Kindes- und Jugendsport. Theoretische Einordnung und Evaluation der Qualifizierungsinitiative „Kinder stark machen“*, eine Expertise. BZgA: Köln.
- Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung (2008, Oktober). *Die Drogenaffinität Jugendlicher in der Bundesrepublik Deutschland 2008. Alkohol- Tabak- und Cannabiskonsum. Erste Ergebnisse zu aktuellen Trends und Entwicklungen*.

Verkregen op 03. Maart, 2009, van

<http://www.bzga.de/pdf.php?id=710c698ad2ec70e4f696aa4a68dec87b>

Exzessiven Alkoholkonsum stoppen. (20. Januari 2009). *Lingener Tagespost*, p.A7.

Fishbein, M. & Azjen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An Introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley, 216-287.

Fritz, T., 2006. *Stark durch Sport- Stark durch Alkohol?* Czwalina Verlag: Hamburg.

Hellandsjø Bu, E.T., Watten, R.G., Foxcroft D.R., Ingebrigtsen, J.E. & Relling, G. (2002).

Teenage Alcohol and intoxication debut: The impact of family socialization factors, living area and participation in organized sports. *Alcohol and Alcoholism*, 37, 74-80.

Jones-Webb, R., Toomey, T.L., Short, B., Murray, D.M., Wagenaar, A. & Wolfson M. (1997). Relationships among Alcohol Availability, Drinking Location, Alcohol Consumption, and Drinking Problems in Adolescents. *Substance Use & Misuse*, 32, 1261-1285.

Kinder stark machen, z.d.. Verkregen op 10 maart, 2009, van

<http://www.kinderstarkmachen.de/index.php?top=6&page=115>

Pavis, S., Cunningham-Burley, S. & Amos, A. (1997). Alcoholconsumption and young people exploring meaning and social context. *Health Education Research*, 12, Nr.3, 311-322.

Soyka, M. & Lieb, M., 2004. Depression und Alkoholabhängigkeit - Neue Befunde zu Komorbidität, Neurobiologie und Genetik. *Neurobiologie, Neurochirurgie und Psychiatrie*, 5, 37-46.

Stacy, A.W., Bentler, P.M., Flay, B.R. (1994). Performing your original search, alcohol attitude. *PubMed*, 13, 73-85.

Bijlage:

Fragebogen

Wie musst Du den Fragebogen ausfüllen?

In diesem Fragebogen geht es um Deine persönliche Meinung bezüglich des Konsums von Alkohol. Es ist also wichtig, dass Du den Fragebogen ehrlich ausfüllst. Es gibt keine "richtigen" oder "falschen" Antworten, kreuze an was für Dich zutreffend ist und denk nicht zu lange über eine Frage nach. Der Fragebogen wird anonym ausgewertet. Gib bitte nicht Deinen Namen auf dem Fragebogen an.

Es folgen zunächst ein paar allgemeine Fragen.

1. Wie alt bist Du? _____ Jahre
2. Geschlecht? (*Kreuze an*) ☐ männlich ☐ weiblich
3. Welches ist die höchste (Schul-)Ausbildung die du abgeschlossen hast bzw. welche Schule besuchst du gerade?

☐ Hauptschule
☐ Realschule
☐ Gymnasium
☐ Berufsbildende Schule
☐ Sonstiges _____
4. Wie lange spielst du schon im Verein Fußball?

_____ Jahre
5. Wie häufig pro Woche spielst du durchschnittlich Fußball in deinem Verein? (Training und Spiel)

_____ mal pro Woche
6. Wie viele Stunden verbringst du insgesamt pro Woche in deinem Fußballverein?

_____ Stunden
7. Wie alt ist/ sind euer/e Trainer ungefähr?

_____ / _____ Jahre

Der folgende Teil des Fragebogens befasst sich mit dem menschlichen Verhalten. Ich würde gerne Deine Meinung zu bestimmten Dingen wissen, also wie Du über bestimmte Dinge denkst.

Die Fragen betreffen den Konsum von Alkohol.

8. Hast du überhaupt schon einmal alkoholische Getränke getrunken (Bier, Wein, Schnaps,...)?

☐ Ja

☐ Nein

Falls du die Frage mit Nein beantwortest, mache mit Frage 18 weiter.

9. Wie alt warst du, als du das erste Mal Alkohol getrunken hast?

_____ Jahre

10. Wie oft hast du in den letzten 4 Wochen überhaupt alkoholische Getränke getrunken?

_____ mal in den letzten 4 Wochen

11. Wie oft hast Du in den letzten 4 Wochen an einem Tag mehr als 5 Gläser Alkohol getrunken? (Ein Glas Alkohol ist z.B. ein kleines Glas oder eine Flasche Bier, ein kleines Glas Wein oder Sekt, Alkopops bzw. Mixgetränke, ein Schnapsglas hochprozentiger Alkohol oder Likör etc.)

_____ mal in den letzten 4 Wochen

12. Wenn Du alkoholische Getränke zu Dir nimmst, wie viele Gläser trinkst Du dann normalerweise pro Gelegenheit?

_____ Gläser

13. Wie oft warst du durch das Trinken von Alkohol in den letzten 6 Monaten angeheitert?

_____ mal

14. Wie oft warst du durch das Trinken von Alkohol in deinem ganzen Leben betrunken?

_____ mal

15. Wie oft warst du durch das Trinken von Alkohol in den letzten 4 Wochen betrunken?

_____ mal

16. Hast du schon einmal alkoholische Getränke im Fußballverein (z.B. vor oder nach dem Training, vor oder nach einem Spiel, bei Vereinsfeiern) getrunken?

☐ Ja ☐ Nein

17. Mein erstes alkoholisches Getränk habe ich im Fußballverein getrunken.

☐ Ja ☐ Nein

18. *Stell Dir vor:* Ihr habt ein ganz wichtiges Spiel gewonnen. Nach dem Spiel wird zur Feier des Tages eine Kiste Bier bereitgestellt. Deine Mitspieler bieten dir auch eine Flasche Bier an. Was würdest Du tun? (Kreuze die jeweils zutreffende Antwort an)

	Sicher nicht	Wahr- scheinlich nicht	Vielleicht	Wahr- scheinlich wohl	Ganz sicher
18. Ich würde in so einer Situation das Getränk annehmen und austrinken.....	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ich würde in so einer Situation „Nein danke“ sagen und das Getränk nicht annehmen.....	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ich würde in so einer Situation das Getränk nicht annehmen, sondern einfach weggehen (z.B. nach Haus oder zur Toilette).....	☐	☐	☐	☐	☐

Nun würde ich gerne wissen wie Du es findest nach dem Sport Alkohol zu trinken. (Kreuze bei jeder Aussage die zutreffende Antwort an)

	trifft über- haupt nicht zu	trifft nicht zu	weder- noch	trifft zu	trifft sehr zu
21. Bei uns gibt es öfters mal Alkohol (z.B. Bier) nach dem Spiel oder Training.....	☐	☐	☐	☐	☐
22. Wenn alkoholische Getränke (z.B. Bier) bereit gestellt werden, werden auch immer antialkoholische Getränke (Cola, Fanta, Sprite,...) bereit gestellt.....	☐	☐	☐	☐	☐
23. Alkohol (z.B. Bier) wird nur auf Mannschaftsfeiern bereitgestellt...	☐	☐	☐	☐	☐
24. Es gibt <u>nur</u> nach Spielen alkoholische Getränke (z.B. Bier).....	☐	☐	☐	☐	☐
25. Vor allem nach siegreichen Spielen wird Alkohol (z.B. Bier) bereitgestellt.....	☐	☐	☐	☐	☐
26. Alkohol (z.B. Bier) gibt es nur bei Heimspielen.....	☐	☐	☐	☐	☐
27. Es gibt <u>nur</u> nach dem Training alkoholische Getränke (z.B. Bier)...	☐	☐	☐	☐	☐

		trifft über- haupt nicht zu	trifft nicht zu	weder- noch	trifft zu	trifft sehr zu
28.	Es gibt Alkohol (z.B. Bier) nach dem Training und nach einem Spiel.....	0	0	0	0	0
29.	Es gibt manchmal auch härtere alkoholische Getränke (z.B. Kurze, Schnaps, ...) nach dem Training, Spiel oder bei Mannschaftsfeiern	0	0	0	0	0
30.	<i>Bei uns im Verein wird das Jugendschutzgesetz eingehalten, d.h. man bekommt unter 16 Jahren keinen Alkohol und unter 18 Jahren keine härteren alkoholischen Getränke (Kurzen, ...).</i>	0	0	0	0	0
31.	<i>Im Vereinsheim kann ich ohne Probleme alkoholische Getränke bekommen oder kaufen.</i>	0	0	0	0	0
32.	Ich habe schon einmal von der Kampagne “Kinder stark machen“ gehört.....	0	0	0	0	0
33.	Es fällt mir schwer, selber keinen Alkohol (z.B. Bier) nach dem Training oder Spiel zu trinken, obwohl meine Freunde trinken.....	0	0	0	0	0
34.	Es fällt mir schwer Alkohol nach dem Training oder Spiel zu verweigern, wenn ich ihn angeboten bekomme.....	0	0	0	0	0
35.	Nie Alkohol (z.B. Bier) nach dem Training oder Spiel zu trinken würde mir schwer fallen.....	0	0	0	0	0
36.	Ich finde es gut, dass nach dem Training Alkohol (z.B. Bier) getrunken wird.....	0	0	0	0	0
37.	Ich finde es gut, dass nach dem Spiel Alkohol (z.B. Bier) getrunken wird.....	0	0	0	0	0
38.	Alkohol (z.B. Bier) nach dem Training oder Spiel zu trinken macht Spass.....	0	0	0	0	0
39.	Besonders nach einem Sieg macht es Freude Alkohol (z.B. Bier) zu trinken.....	0	0	0	0	0
40.	Unser Trainer verbietet uns das Trinken von Alkohol (z.B. Bier) nach dem Training oder Spiel.....	0	0	0	0	0
41.	Ich nehme mir die Meinung meines Trainers sehr zu Herzen.....	0	0	0	0	0
42.	Meine Eltern finden, dass ich keinen Alkohol nach dem Training oder Spiel trinken sollte.....	0	0	0	0	0
43.	Ich nehme mir die Meinung meiner Eltern sehr zu Herzen.....	0	0	0	0	0
44.	Meine Mitspieler/ Freunde finden, dass ich keinen Alkohol (z.B. Bier) nach dem Spiel oder Training trinken müsste.....	0	0	0	0	0
45.	Ich nehme mir die Meinung meiner Mitspieler/ Freunde sehr zu Herzen.....	0	0	0	0	0

Danke für das Ausfüllen des Fragebogens!